

Мирослав Ђуровић

Борба као услов опстанка

Богдан Шеклер: „САМИ СМО КРИВИ“ „Обод“, Цетиње — 1973.

БОГДАН ШЕКЛЕР је писац са врела живота. Таквог га знамо из бројних прича и збирке „Незнабошци“. Овај писац по други пут се цјеловитије представља романом „Сами смо криви“. Постоји једна књига на коју Шеклеров роман — првјенац личи. Наиме, и по локацији радње, и по новинару као главном јунаку романа, и распетости између села из којег је тај јунак испчупан и града у којем још није укоријењен, и по љубави у којој Шеклеров јунак тражи спас и лијек од свих неподобности и убоја. То су, уствари „Дошљаци“ рано преминулог српског писца Милутина Ускоковића. У овом случају уочљива је још једна појава која је скоро пословично тачна у историји наше литературе, а која се састоји у томе да је писац знатно сигурнији када под пером има свој родни крај, у Шеклеровом случају Гњили Поток, то фамозно и „зло свјетско село“, него ли када је на асфалту града у којем још увијек егзистира не само као дошљак већ и као туђинац. Тематски гледано, Шеклеров роман је савремен у буквалном смислу ријечи, јер третира ове пријесне наше дане који се још није охладиле нити одјетели у магличасту даљину. Наравно, у роману су нашле мјеста и по ратне године, гладна ђаковања и сањања, рефлексни свих ломова и преображаја које смо доживљавали, као и визије бу-

дућности којој неспремно и нестрпљиво стремимо. У Шеклеровом делу некад је екстеријер уобичајени оквир јунацима (Бели, новинар, главни је јунак романа који је исписан у првом лицу, а поред њега је и његова дјевојка Зага), а некад тај оквир постаје слика — толико је у роману присутна природа. Међутим, главна релација Шеклеровог романа јесте љубав, али упркос чињеници да је дјевојка Зага присутна поред главног јунака од почетка до краја романа, не би се могло рећи да је ово љубавни роман, јер у том домену ова књига не доноси ништа ново: двоје младих се боре да сачувају љубав од свих искушења, у првом реду оних моралне и материјалне природе, јадикују за искреношћу и љепотом, љубав им је уточиште и бјекство, на крају та се љубав крунише најавом погоства, јер Зага остаје трудна. Дакле, ништа изузетно. Писац се ипак искушљује ненаметљивошћу и топлином, али су та мјеста поремећена и сувише лаким дијалозима, баналним исечцима из сиве свакодневнице. Оно највредније, кад је у питању третман љубави, јесте цијена те љубави, потреба и жудња за њом: „Сјетићу се некад ове вечери и пута, јер никад више неће тако бити. Вријеме ће нас уразумјети, ослабити и жалити, ћемо што нијесмо више вољели или ћемо се питати да ли је

зато било тако лијепо и како је то било“. Због тога, рекао бих да су неке друге релације романа битније. То нарочито важи за антитезу село-град. Ми смо се статистички и физички брзо урбанизовали, али као да су наше душе остале да лебде изнад планина и родних гробља. Дух човеков споро се аклиматизује, рекао би Ками, Ми не само да нијесмо стигли до уздаха за градом (бар не у литератури), већ је чежња за селом још више појачана. Село је сиромашније, али и поштеније и срећније. Сурови односи међу људима у граду учинили су их звијерима, па смо још увијек заглавени у задимљена брда родног краја. Град је зверинак из кога треба побјећи: „Побјегао бих негдје далеко, као у Гњили Поток, или чак у планинске косе подно врхова незане планине Комови, тамо усред неких проклетгија и ђавољих страна, где се непримјетно отопљава од годишњих доба, гдје цвијеће кратко траје, гдје су љета зелена и где се траве косе, тамо у те срећне стране где мећаве наносе снијегове до кровова и круна борова. Тамо бих гдје су људи још наивни и јадни, гдје нијесу богати и са признањима, гдје их има мало, гдје иду пјешке и који нијесу чули за смрдљиве срећне земље и градове у којима добро живе и богаташи и будале, и педери, и светски рекордери, и разни политичари и свакојаки метеж промућурних вјештих људи овог свијета“. На тој релацији село-град присутан је и стални сукоб. Главни јунак, Вели, диже се са дна, мукотрпно се школује пошао је из села трбухом за крухом у туђину у којој га сретају немаштина, зле

газдачице, неиспеглане панталоне и ријетки оброци. Отац је негдје у Ибарским рудницима, оболио, усамљен (очево писмо је успјела вокација о скромним и стаменим људима који су на својим леђима носили обнову и изградњу земље). А те године треба запамтити, јер тада још нијесмо били инфилтрирани похлепом за материјалним богатствима, нити су тада долазиле до изражаја летентне људске страсти, нити уочљиве социјалне разлике. Сукоб село-град протеже се у даљем третману на сукоб цивилизације, тачније речено њених сурогата и незатворене природе. Овај феномен досеже врхунац у медитацијама о псима, у компарацији између сеоских и градских паса и између људи и паса. Те Шеклерове медитације чине својеврсну сатиру о рашчовјеченим човјековим поривима. Писац је једак што неки урбанизовани људи знају и биографије својих паса, док су на ђедове, прађедове па чак и на своје очеве давно заборавили. Изврсна је компарација градских паса које климатичке жене и лијепе дјевојке наводе на парење и неискварених гњилопоточких паса који би тако знали да искасапе и задаве пропале градске цукеле.

Шеклеров роман носи поруку о борби као једном услову опстанка, јер „из наше катастрофе ми се вадимо надом“, о релативности побједа и пораза, среће и несреће за коју смо ми сами криви, јер смо ковачи своје побједе и кривци својег пораза. На том апострофирању субјекта и наглашавању моралних елемената, Шеклеров роман се највише домаћа пишчевих амбиција и саме литерарне сврхе.